

Отримано: 13 березня 2018 р.

Прорецензовано: 15 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 19 березня 2018 р.

e-mail: Natasha1273@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/1-7-10

Антюхова Н. І. Структури вторинної предикації у філологічній науці. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 1, березень. С. 7–10.

УДК: 81.373'338 (167:70-91'27)

Антюхова Наталія Ігорівна,
Національний університет імені Т. Г. Шевченка, м. Київ

СТРУКТУРИ ВТОРИННОЇ ПРЕДИКАЦІЇ У ФІЛОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

У статті проаналізовано предикативність як обов'язкову ознаку речення, що співвідносить зміст речення з дійсністю. Наведено диференційні ознаки об'єктно-предикаційної структури. Зазначено, що прийнято розглядати *Complex Object* як тричленну конструкцію з так званим «об'єктно-предикативним» членом. Проаналізовано відмінності у вживанні в реченнях двох понять – *Complex Object* та *Objective Predicative*. Також зазначено, що *Complex Object* розглядають як складний член речення, або нексус чи «складний додаток» (*Nexus Object* чи *Complex Object*) при дієслові. В статті наведено приклади вторинної предикації з твору Фредеріка Форсайта «Одеський файл».

Ключові слова: предикативність, вторинна предикація, об'єктно-предикаційні структури, нексус, складний член речення, складний додаток.

Антюхова Наталья Игоревна,
Національний університет ім. Т. Г. Шевченка, г. Киев

В статье проанализирована предикативность как обязательный признак предложения, который соотносит смысл предложения с действительностью. Описаны дифференциальные признаки объектно-предикативной структуры. Отмечено, что принято рассматривать *Complex Object* как трехчленную конструкцию с так называемым «объектно-предикативным» членом. Проанализированы различия в употреблении в предложениях двух понятий – *Complex Object* и *Objective Predicative*. Также указано, что *Complex Object* рассматривают как сложный член предложения, или нексус или «сложное приложение» (*Nexus Object* или *Complex Object*) при глаголе. В статье приведены примеры вторичной предикации из произведения Фредерика Форсайта «Одесский файл».

Ключевые слова: предикативность, вторичная предикация, объектно-предикативные структуры, нексус, сложный член предложения, сложное приложение.

Natalia Antyukhova,
National Taras Shevchenko University, Kyiv

The article deals with the problem of predicate as a mandatory sign of the sentence, which correlates the content of the sentence with the reality. It is noted that predicate is: a) a category that contains signs of time, modality and personalization; b) a category that is essentially quasi-communicative, that is the only one that manifests itself in the attitudes of the opposition to themes and rams; c) a category that contains signs of time and modality.

The author considers predicative as a syntactic modality, the leading in which is the semantics of the relation of denotate to the reality which is surround us; a special quasi-communicative peculiarity of a sentence that implements its qualitative certainty and, accordingly, is not inherent in another, more truncated structure or units of language. It is noted that in the scientific literature there are two main concepts – *Complex Object* and *Objective Predicative*. In the case of dealing with the *Complex Object*, the nominal part with the predicate element can form one integer, which will necessarily be object-oriented to the verb and, in its meaning, be equated to a subordinate sentence, although not in all cases it may be replaced by it.

Differential signs of object-predicative structure are presented. It is noted that it is customary to consider the *Complex Object* as a three-component construct with the so-called “object-predicative” member. The differences in the use of two concepts in the sentences – *Complex Object* and *Objective Predicative* – are analyzed. It is also noted that the *Complex Object* is considered as a complex sentence term, or a nexus or “complex application” (*Nexus Object* or *Complex Object*) with a verb. The article presents examples of secondary prediction from the novel “The Odessa file” by Frederick Forsyth.

Key words: predicative, secondary prediction, object-predicative structures, nexus, complex sentence term, complex addition.

Постановка проблеми. У більшості сучасних філологічних досліджень неодноразово наголошується, що поняття предикативності не має загально визнаного так би мовити сталого визначення. Більшість вчених та науковців дотримуються думки, що предикативність є обов'язковою ознакою речення, яка співвідносить зміст речення з дійсністю [4; 8]. Предикативність у філологічній літературі характеризується як: а) структурна ознака [2, с. 11]; б) суттєва, базова ознака будь-якого речення або висловлювання як мовленнєвого фрейму [1, с. 32]; в) ознака певного виду (або типу), що експлікується, передусім, через форму дієслова, яке, в свою чергу, характеризується конкретними категоріями часу, особи та способу [7, с. 139].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі лінгвісти класифікують предикативність як категорію, що фасилітує конституювання речення у вигляді мінімальної комунікативної одиниці, що сприяє встановленню ідентичності змісту речення та змісту оточуючої нас дійсності. Для Г. Т. Ісаєвої, Ж. Л. Патрушевої [2, с. 10–16] предикативність – це: а) категорія, що вміщує ознаки часу, модальності та персоналізації; б) категорія, що є за своєю суттю квазікомунікативною, тобто такою, що виявляє себе у відношеннях опозиції теми та реми; в) категорія, що вміщує ознаки часу й модальності.

Проте, не дивлячись на проаналізовані досить-таки ґрунтовні філологічні дослідження, співвідношення предикативності та модальності все ще залишається дискусійним питанням. Так, існує думка [4], що модальність є категорією, яка передбачає характеристики предикативності. Тоді розуміння предикативності як категорії, що формує речення в цілому, або як ознаки віднесення змісту тексту щодо реальної дійсності буде відповідати суто структурному визначенню категорії модальності. Хоча слід зазначити, що остання є значно ширшою, ніж, наприклад, морфологічна категорія способу дієс-

лова, оскільки модальність реалізується не лише дієслівними формами присудка (так звана первинна модальність, що визначає співвіднесення змісту висловлювання із ситуативними умовами оточуючої дійсності), а й через вставні елементи, мовленнєві вкраплення тощо (йдеться про так звану вторинну модальність, що виражає ставлення мовця до змісту висловлення).

Отже, завданнями нашої статті є:

1. Проаналізувати предикативність як обов'язкову ознаку речення.
2. Окреслено відмінності у вживанні в реченнях двох понять – Complex Object та Objective Predicative.
3. Навести приклади вторинної предикації з твору Фредеріка Форсайта «Одеський файл».

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Ми поділяємо точку зору І.Д.Карамишової про те, що предикативність відповідає модальності, коли йдеться про віднесення змісту речення до оточуючої дійсності (або – текстової реальності) [3, с. 75]. Беззаперечним є факт про те, що модальність є базовою ознакою речення, оскільки в реченні експліковане не лише повідомлення щодо передумов оточуючої дійсності, а й безпосередньо ставлення до останньої мовця. Однак, слід чітко розрізняти характеристики модальності за такими параметрами: 1) модальність, що є ознакою будь-якого речення – йдеться про *об'єктивну модальність*; 2) модальність як ставлення мовця до того, що повідомляється, – так звана *суб'єктивна модальність* [3, с. 76].

Стосовно термінів та їхнього квазі-взаємовідношення предикативності та предикації у філологічній літературі теж не було досягнуто єдності поглядів. На думку одних дослідників (Ф.С.Бацевич [1], Г.В.Колшанський [5]) ці два поняття не є ідентичними, адже слід розглядати предикацію як суто граматичне втілення значення предикативності, яке експлікується в реченні за допомогою комбінації слів (словосполучень, частин речень, речень та навіть цілих текстів). Когнітивний аспект певної ситуації передбачає наявність специфічних граматичних значень, які у своїй сукупності утворюють значення предикації, що структурно та змістово відрізняє просте речення від словосполучення. До складу предикації включено такі обов'язкові значення:

– *значення особи*: будь-яке речення відображає те, чи є учасник квазі-комунікативного чи комунікативного акту, що описаний реченням, сам по собі мовцем, слухачем чи сторонньою для цього акту комунікації особою. Слід відразу ж зазначити, що ми не погоджуємося із визначенням «значення особи», адже, за Р.Мейєм, під «особою» слід називати людину – творця оточуючого світу, особистість, яка не тільки і не стільки здатна до творчості, а й сама всім своїм існуванням, поглядами, думками, мріями, потягами привносить творчість до оточуючої дійсності. У даному контексті, який філологи вкладають до словосполучення «значення особи», йдеться про «значення суб'єкта, що, на нашу думку, найбільшою мірою передає антропоцентризм мовця певного висловлювання»;

– *значення часу*: у будь-якому реченні експлікується те, як саме мовець співвідносить час події, що описується, з реальним часом комунікативного акту. На нашу думку, більш доцільно було б назвати «значення часу» «значенням локально-темпоральної віднесеності висловлювання»;

– *значення способу* (ми б сказали «значення способу презентації висловлювання» – це значення є більш широким, ніж модальність): у будь-якому реченні виражається те, як саме мовець оцінює реальність описуваної ним події. Усі компоненти значення предикації передаються, як правило, через дієслівний компонент, у ньому зосереджені всі граматичні ознаки простого речення. Так, у граматичному плані дієслово виявляється основним. Водночас, предикація надає ту чи іншу додаткову ознаку певному предметові, суб'єктові, субстанції тощо [8].

У філологічних працях поняття предикативності описується, як правило, через використання різних лінгвістичних понять, наприклад, предикативної одиниці [8, с. 35]. Предикативним у лінгвістиці називається зв'язок між підметом та присудком предикативної одиниці [8, с. 64].

У дослідженнях Ф.А.Литвина [6] розрізняють експліцитну та імпліцитну предикативність, або, за термінологією Ф.С.Бацевича [1], дієслівну та бездієслівну. Остання, на думку В.І.Перебийніса [7], Ю.С.Степанова [8], притаманна і словосполученням типу «означення+означуваний іменник», а також і складному додатку (Complex Object) (оскільки ми розглядаємо Complex Object як структуру вторинної предикації, то зауважимо, що в цьому випадку предикативність, а саме бездієслівна предикативність, ампліфікуватиме до поняття *вторинної предикації*).

Так, передусім наведемо диференційні ознаки об'єктно-предикаційної структури. Найбільше вивченою серед структур вторинної предикації є об'єктно-предикаційна структура, відома в нормативній граматиці як Complex Object. Існує кілька тлумачень цієї структури:

1. По-перше, Complex Object розглядають як тричленну конструкцію з так званим «об'єктно-предикативним» членом [8, с. 36].

Відомо, що структури Complex Object є складними дієслівними сполученнями з об'єктним та кваліфікаційним додатком. До цього типу словосполучень відносять конструкції, наприклад, to see one smile, to make him weep etc., де дієслово – базис словосполучення – належить до так званого «закритого» лексичного переліку. Перший додаток – об'єктний – у цьому словосполученні може бути репрезентований іменником, субстантивним займенником чи субстантивним (рідше – займенниковим) словосполученням. Другий додаток – кваліфікаційний – може бути виражений частиною мови, словосполученням чи формою слова, яке може вживатися як кваліфікаційний додаток у простому дієслівному словосполученні. Це може бути, наприклад, іменникове чи субстантивне словосполучення, прикметникове чи ад'єктивне словосполучення тощо.

Наведемо приклади іменникового чи субстантивного словосполучення з твору Фредеріка Форсайта «Одеський файл»:

– «It was two thirty in New York, seven-thirty in the evening in London, and eight-thirty **on a chilly, sleet-swept night** in Hamburg» [9, с. 11].

– «His first and only impression was that he had never seen anything **so old and ugly**» [9, с. 17].

– «Then he remembered them, more than a year earlier, in 1962, **singing way down on the program at a small cabaret off the Reeperbalm**» [9, с. 19].

– «The reference to Kennedy as a Jew-lover baffled none of the five men in the room. On March 14, 1960, while Dwight Eisenhower was still President of the United States, the Premier of Israel, David Ben-Gurion, and the Chancellor of Germany,

Konrad Adenauer, had met secretly at the Waldorf-Astoria hotel in New York, a meeting that ten years earlier **would have been deemed impossible**» [9, с. 21].

– «The steely November light washed across the room, **making him blink**» [9, с. 24].

– «He had recently finished a well-received series on the steady infiltration of Austrian, Parisian, and Italian gangsters into the gold mine of the Reeperbahn, Hamburg's half-mile of nightclubs, brothels, and vice, and had not yet been paid for it. the thought he might contact the magazine to which he had sold the series, **then decided against it**» [9, с. 24].

– «At the end of her turn, when the applause started, the girl had dropped the bored poise of the professional dancer, bobbed a shy, half-embarrassed little bow to the audience, and given a big sloppy grin like a half trained bird dog which against all the betting has just brought back a downed partridge» [9, с. 26].

– «On the outside of the front cover a square of white paper had been pasted, and over it a larger square of cellophane **to keep it clean**» [9, с. 32].

Наведемо приклади прикметникового чи ад'єктивного словосполучення з твору Фредеріка Форсайта «Одеський файл»:

– «Miller looked **pained**» [9, с. 17].

– «An envious friend had once told him, "You could pull breads in a monastery," and he had laughed but been pleased at the same time **because he knew it was true**» [9, с. 18].

– «Earlier that summer he had idly opened a pop magazine while waiting in a barber shop **to have his hair cut**» [9, с. 19].

– «The two statesmen had signed an agreement whereby West Germany agreed to open a credit account for Israel to the tune of fifty million dollars a year, **without any strings attached**» [9, с. 22].

– «She stripped to the music with the habitual supposedly sensual gestures, **her face set in the usual bedroom pout of strippers**» [9, с. 26].

– «He could not **make them personal**» [9, с. 30].

– «The contents consisted of a hundred and fifty pages of typewritten script, apparently banged out on an old machine, for some of the letters were above the line, others below it, **and some either distorted or faint**» [9, с. 32].

– «I hated the people, and the trees and the rocks, for they had conspired against me **and made me suffer**» [9, с. 33].

– «"Well, what have we here?" he cried, pointing to her with his quirt to draw the attention of his comrades in the center of the square **guarding the hundred already chosen**» [9, с. 41].

У словосполученнях типу to see him run обидва залежні члени – him та run – є додатками (complements) при дієслові.

2. В науковій літературі розрізняють два поняття – Complex Object та Objective Predicative [8, с. 55]. У випадку, коли маємо справу з Complex Object, іменна частина з предикативним елементом можуть утворювати одне ціле, яке обов'язково буде перебувати в об'єктних відношеннях до дієслова і за своїм значенням прирівнюватиметься до підрядного речення, хоча не у всіх випадках може бути ним замінене:

You'll find it dry = You'll find that it is dry [4, с. 83].

Перший випадок експлікований у реченнях з тексту:

– «"Will you be quiet! You'll get us all killed!"» [9, с. 43].

– «This at least was the argument I repeated to myself, but was it the real reason?» [9, с. 46].

– «From among the crowded stretchers in the snow of the quay **I heard a voice shout** in the Hamburg dialect, "Good for you, Captain. You tell the swine."» [9, с. 52].

– «This group, mainly unwittingly, is playing our game for us, bringing pressure on the fool Erhard, even as high as cabinet level, **to call off the arms deal**» [9, с. 62].

– «**Brandt considered the request**, then slowly shook his head» [9, с. 69].

– «We didn't do him no harm» [9, с. 72].

– «How could he be so sure?» [9, с. 76].

– «Police subsequently discovered the black Mercedes abandoned» [9, с. 87].

– «Then they go and bring him back» [9, с. 92].

У другому випадку – це Objective Predicative. Іменна частина сама перебуває в об'єктних відношеннях із дієсловом, тоді як предикативний елемент, так званий кваліфікуючий іменний компонент, пов'язаний із дієсловом, перебуває з ним у відношеннях, подібних до відношень іменної частини присУДК:а із своїм дієсловом-зв'язкою. Прикладами другого випадку є:

– «I stepped forward as he arrived in front of me» [9, с. 43].

– «He spun over backward and was dead before he hit the quay» [9, с. 52].

– «However, I think the time is ripe to tell you why these rockets and the men who build them are in truth so vitally important» [9, с. 63].

– «He vowed that one day Israel would be totally destroyed» [9, с. 64].

– «If by any chance, therefore, you should get a whisper of anyone asking inconvenient questions about this man, that person should be – discouraged» [9, с. 68].

– «Nobody's going to start detaching overworked detectives to hunt a man for what he did in Riga twenty years ago» [9, с. 69].

– «He could not describe the smile but just said he would recognize it among a million others, anywhere in the world» [9, с. 76].

– «People didn't know what to believe» [9, с. 82].

– «During the meeting, two men in dark glasses warned Heidi G6rke and her young brother to persuade their father to get out of Egypt if he valued his life» [9, с. 88].

– «The lawyers were mainly taken from private practice, to which they would one day return» [9, с. 99].

3. Complex Object розглядають як складний член речення, або нексус [2, с. 15]. Дане тлумачення, запропоноване свого часу О.Есперсеном, постає зрозумілим, виходячи з теорії домінувального типу синтаксичного зв'язку, що називається «нексусом». Згідно з цим тлумаченням, у словосполученні to see him run два останні елементи – him run – утворюють «залеж-

ний нексус» (dependent nexus), який є «нексусним», чи «складним додатком» (nexus object чи complex object) при дієслові [4, с. 74].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, предикативність ми будемо розглядати як синтаксичну модальність, провідною в якій є семантика ставлення денотатів до оточуючої нас дійсності; особлива квазікомунікативна властивість речення, що реалізує його якісну визначеність і, відповідно, не є такою, що властива іншій, більш усіченій за структурою, одиниці мови. В наступних наших публікаціях розглянемо особливості використання структур вторинної предикації у творах художньої літератури більш докладно.

Література:

1. Бацевич Ф.С. Термінологія комунікативної лінгвістики: аспекти дискурсивного підходу / Флорій Сергійович Бацевич // Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка»: Проблеми української термінології. – Львів, 2002. – № 453. – С. 30–34.
2. Ісаєва Г.Т., Патрушева Ж.Л. Поліпредикативне ускладнення речення структурами вторинної предикації / Галина Тимофіївна Ісаєва, Ж.Л. Патрушева // Іноземна філологія. – 1990. – Вип. 97. – С. 10–16.
3. Карамішева І.Д. До питання моделювання синтаксичних структур вторинної предикації (на матеріалі англійської мови) / Ірина Дамірівна Карамішева // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту. – Львів, 2001. – № 419. – С. 71–76.
4. Карамішева І.Д. Структури вторинної предикації у англійській мові: до питання класифікації / Ірина Дамірівна Карамішева // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту та питання лінгвометодики. – Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2002. – № 465. – С. 82–86.
5. Колшанский Г.В. Коммуникативная функция и структура языка / Геннадий Владимирович Колшанский. – М.: Наука, 1984. – 176 с.
6. Литвин Ф.А. Заметки о понятии и термине «предикативность» / Феликс Абрамович Литвин // Предикативность и полипредикативность: [межвуз. сб. науч. тр.]. – Челябинск, 1987. – С. 20–28.
7. Перебийніс В.І. Системні та функціональні характеристики мовних одиниць / Василь Іванович Перебийніс // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. 200-річчя харківської мовознавчої школи. Наук. видання. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Харків: Константа, 2004. – № 635. – С. 138–141.
8. Степанов Ю.С. Имена. Предикаты. Предложения. Семиологическая грамматика / Юрий Сергеевич Степанов. – М.: Наука, 1981. – 360 с.
9. Forsyth F. The Odessa file / Frederic Forsyth. – L.: Book club, 1973. – 285 p.